

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ

До війни фінансовий сектор України був недостатньо розвиненим і формувався в основному банківськими установами. Нормальне функціонування банківської системи під час війни є дуже важливим фактором для економічної безпеки, адже саме банки забезпечують платежі населення та бізнесу.

За період війни (від 24.02.2022 по 01.10.2023 року) український ринок покинули всього 6 банків, 3 з яких належали росіянам. Станом на 01.10.2023 року за даними Мінфіну в Україні працює 65 банків. Це свідчить, що банківська система України навіть у період воєнного стану є стійкою, адже за півтора роки війни лише три банки були вимушені залишити ринок саме через банкрутство.

Під час війни українські банки стикаються з багатьма проблемами, такими як:

1. Дефіцит кваліфікованих кадрів. Через воєнні дії та небезпеку ракетних ударів особливо в перші півроку війни відбувалося масове звільнення працівників банківських установ через імміграцію, закриття відділень, мобілізацію тощо.

2. Кібератаки, метою яких є спроба зупинити роботу системних банків та банківської системи в цілому, що негативно вплинуло б як на громадян, так і на спроможність України до спротиву. З 24 лютого 2022 року інтенсивність російських кібератак зростає у 800-1000 разів.

3. Арешт банківських рахунків, перевищення лімітів касових залишків, втрати за попередньо наданими кредитами і ще багато інших проблем. Впродовж війни обсяги непрацюючих кредитів збільшуються через погіршення платоспроможності клієнтів банків та втрату майна, на придбання якого позичальники отримали кредит або втрату заставного майна.

Національна банківська система під час воєнного стану має достатньо ресурсів міцності для здійснення своїх посередницьких функцій та розширення кредитної підтримки економіки, що виступає критично важливим джерелом покриття проблем фінансування бізнесу.

На фінансову стійкість банків має великий вплив рівень інтенсивності банківського кредитування. Погіршення економічної активності призвело і до зменшення частки кредитів серед активних операцій банків. Ці та інші проблеми ослаблюють фінансову стійкість банківської системи. Для забезпечення її стабільного функціонування необхідно розвивати ризик-менеджмент, сприяти діджиталізації, популяризувати безготівкові рахунки, посилювати систему електронних платежів, заручитися міжнародною підтримкою. Виконання цих заходів дозволить забезпечити дотримання принципів та зберегти довіру до банківського сектору.

Активізація кредитування призведе до підвищення попиту банків на ресурси фондування, що в свою чергу зменшить банківську процентну маржу та знизить надлишковий профіцит ліквідності.

Безумовно, воєнний ризик критично загострює питання гарантій та застави за кредитами. Уряд вже активізував та розширив державні програми кредитної підтримки суб'єктів бізнесу, що позитивно відобразилось на динаміці кредитування. Але проблемою є обмеженість бюджетних ресурсів.

Центральний банк зі свого боку може стимулювати кредитний процес шляхом реалізації інструментів пільгового цільового рефінансування банківських кредитів та/або пом'якшення вимог фінансового регулювання кредитної діяльності, зокрема вимог до предметів застави. Для визначення реального стану банківського сектору Національний банк запровадив проведення оцінки стійкості банків та банківської системи. У 2023 році 20 банків, загальний розмір чистих активів яких становить понад 90% активів банківської системи, проходять оцінювання.

Серед внутрішніх параметрів фінансової стійкості наявність та рівень прибутковості банківської діяльності є тим, який враховують найчастіше. За даними НБУ у 2022 році чистий прибуток банків скоротився у 3,1 рази - до 24,73 млрд. грн. порівняно з 77,38 млрд. грн. у 2021 році. Прибуток активних українських банків за 8 місяців 2023 року склав 95,1 млрд. грн., що в 11,3 рази більше, ніж за 8 місяців 2022 року (8,4 млрд. грн.). Це є свідченням того, що банківська система вистояла завдяки зниженню внутрішньої вразливості до ризиків у результаті реформування та здійсненню своєчасних антикризових заходів в період воєнних дій.

Як висновок зазначимо, що банки змогли адаптуватися до роботи в складних умовах повномасштабної війни. Банківський сектор безперебійно надає послуги, підтримує роботу мереж, зберігає операційну ефективність, прибутковість та нарощує капітал. Накопичення запасу міцності сприятиме фінансовій стабільності, посилюватиме стійкість банків до подальших викликів тривалої війни та надасть змогу повноцінного відновлення кредитування.

1. Кількість комерційних банків в Україні з 2022 по 2023 рр. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/>

2. Огляд інструментів фінансової стійкості в умовах воєнного стану в Україні (вересень – жовтень 2023 року).

Національний інститут стратегічних досліджень. 30.10.2023. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-finansovoyi-stiykosti-v-umovakh-voyennoho-stanu-v-0>